

ІННОВАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ В ПАРАДИГМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

С.О. Тупиця, здобувач вищої освіти

*Національний університет «Києво-Могилянська академія»
(м. Київ, Україна)*

Останнім часом бізнес-моделі сталого розвитку та розвиток бізнесу в парадигмі екологічної свідомості стають все більш важливими, оскільки світова спільнота починає краще усвідомлювати вплив людської діяльності на навколишнє середовище. З ухваленням Цілей сталого розвитку Організації Об'єднаних Націй підприємства були закликані знайти способи збалансувати економічне зростання та екологічну відповідальність.

У 1987 році Комісія Брундтланда Організації Об'єднаних Націй визначила екологічну стійкість як «задоволення потреб сьогодення без шкоди здатності майбутніх поколінь задовольняти свої потреби» [1].

У контексті розвитку менеджменту це означає, що бізнеси та їх керівники намагаються враховувати довгостроковий вплив своїх рішень на навколишнє середовище, суспільство та економіку.

Так, для розвитку бізнесу в парадигмі екологічної сталості використовується бізнес-модель сталого розвитку, яка визначається як «бізнес-модель, яка створює, доставляє та отримує цінність для всіх зацікавлених сторін без виснаження природного, економічного та соціального капіталу, на який вона покладається» [2].

Для запровадження даної бізнес-моделі здійснюються інновації як в самій ціннісній пропозиції, так і в створенні цінності та її захопленні. Так, N. Wocken визначила 3 категорії та 8 архетипів інновацій бізнес-моделей для екологічної стійкості:

- технологічна група (архетипи: максимізація матеріало- та енергоефективності, створення цінності з відходів, заміна на відновлювані джерела енергії та природні процеси);
- соціальна група (архетипи: забезпечення функціональності, а не права власності, прийняття керуючої ролі, заохочення достатності);
- організаційна група (архетипи: перепрофілювання для суспільства/довкілля, розробка рішень, що підлягають масштабуванню). [3]

Прикладами технологічної групи інновацій є зниження викидів вуглекислого газу при виробництві, використання адитивних технологій, перевикористання та переробка, спільне використання активів, перехід на відновлювані джерела електроенергії. Крім цього, прикладом максимізації матеріало-ефективності за Бокен є дематеріалізація, тобто надання того самого продукту чи послуги шляхом зниження кількості використаних матеріальних ресурсів.

Так, компанія Netflix, що у 1997-2006 рр. надавала DVD в оренду, у 2007 році запустила свій медіа-стрімінг сервіс, і у 2022 році лише 0.5% виручки компанії була від надання в оренду DVD, а 99.5% - від стрімінгового сервісу [3, 4, 5].

До прикладів інновацій соціальної групи належать різні види продуктово-сервісних систем, створення соціальних ініціатив, захист ресурсів навколишнього середовища, навчання споживачів, збільшення життєвого циклу товару та управління попитом. Так, у 2011 році компанія Patagonia спільно з eбай запустила сторінку для вторинного продажу речей їхнього виробництва та заохочувала споживачів надавати їм перевагу, що є прикладом повільної моди та збільшення життєвого циклу продукту [3, 6].

Інноваціями організаційної групи можуть бути перехід організацій на неприбуткову, або частково прибуткову модель, локалізація, колаборації, створення бізнес-інкубаторів, ліцензування/франшиза, краудфандинг та інші.

Так, прикладом організаційної групи інновацій, а саме відкритих інновацій може бути проект компанії Lego – Lego Ideas, який дозволяє користувачам подавати ідеї щодо продуктів Lego, які можна перетворити на потенційні комерційні набори, при цьому оригінальний дизайнер отримує 1% роялті [3, 7].

Процес інновації бізнес-моделі в контексті екологічної стійкості підкреслює важливість залучення зацікавлених сторін, що включає не лише топ-менеджмент, але й працівників, постачальників і споживачів.

Так, для прикладу, у 2018 році компанія Apple оголосила про повний перехід своїх об'єктів (офісів, магазинів, дата-центрів) на відновлювальні джерела електроенергії, а також заохочувала своїх постачальників переходити на них. Станом на 2023 рік, більше 250 постачальників Apple зобов'язалися перейти на відновлювальну електроенергію для виробництва продуктів Apple до 2030 року [8, 9].

Підсумовуючи, впровадження інновацій та побудова бізнес-моделі сталого розвитку є вкрай важливими для забезпечення екологічної стійкості. Впровадження інновацій бізнес-моделей сталого розвитку може не тільки приносити користь навколишньому середовищу, але також може призвести до економії коштів, підвищення лояльності клієнтів і покращення репутації.

Незважаючи на те, що впровадження таких інновацій є вартісним, підприємства, які надають пріоритет сталому розвитку, мають кращі можливості для досягнення успіху в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

- 1) Brundtland, G.H. (1987) Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development. Geneva, UN-Document A/42/427. URL: <http://www.un-documents.net/ocf-ov.htm>
- 2) Breuer, H., & Lüdeke-Freund, F. (2014). Normative innovation for sustainable business models in value networks. In K. Huijz-ingh, S. Conn, M. Torkkeli, & I. Bitran (Eds.), *The Proceedings of XXV ISPIM Conference – Innovation for Sustainable Economy and Society*. 8-11 June 2014, Dublin, Ireland.
- 3) Bocken, N. M. P., Short, S. W., Rana, P., & Evans, S. (2014). A literature and Practice Review to develop sustainable business model archetypes. *Journal of Cleaner Production*, 65, 42–56. DOI: 10.1016/j.jclepro.2013.11.039
- 4) About Netflix. *Netflix*. URL: <https://about.netflix.com/en>
- 5) Cuofano, G. (2023, April 3). Netflix revenue breakdown. FourWeekMBA. URL: <https://fourweekmba.com/netflix-revenue/>
- 6) Guyot, O. (2011, September 14). Patagonia opens a re-sale store on eBay. *Fashion Network.com*. URL: <https://us.fashionnetwork.com/news/patagonia-opens-a-re-sale-store-on-ebay,513938.html>
- 7) Product idea guidelines. *LEGO IDEAS - Home*. URL: <https://ideas.lego.com/guidelines>
- 8) Apple. (2018, April 9). Apple now globally powered by 100 percent renewable energy. *Apple Newsroom*. URL: <https://www.apple.com/newsroom/2018/04/apple-now-globally-powered-by-100-percent-renewable-energy/>
- 9) Apple. (2023, April 5). Apple and global suppliers expand renewable energy to 13.7 gigawatts. *Apple Newsroom*. URL: <https://www.apple.com/newsroom/2023/04/apple-and-global-suppliers-expand-renewable-energy-to-13-point-7-gigawatts>